

Марущак О. А., асистент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, Чернігівський національний технологічний університет

ПОНЯТТЯ ТА ПРОВОА ПРИРОДА СТАТУСУ ДЕПУТАТА ПАРЛАМЕНТУ

Депутат (від давньолат. *deputatus* – посланий, уповноважений) – особа, обрана виборцями до представницьких органів держави та місцевого самоврядування, іноді міжнародних організацій [1, с. 76].

Депутат (як член вищого представницького органу державної влади), це загальнонаціональний діяч, що є одноособовим повноважним представником народу та членом парламенту – посадовою особою органу законодавчої влади, який характеризується наявністю встановлених конституцією і законами повноважень зі здійснення функцій парламентом, та виступає одним із гарантів конституційного ладу держави.

Посада члена парламенту передбачає особливе правове становище особи, що її посідає. Вона є повноважним представником народу й виконує свої функції в інтересах усього народу або окремої його частини.

Під статусом парламентарія слід розуміти спеціальне правове становище члена вищого представницького органу державної влади, що встановлюється сукупністю правових норм, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із реалізацією депутатського мандата, та безпосередньо визначають зміст його повноважень, а також місце й роль депутата в суспільстві й державі.

Із наведеного визначення можна зробити деякі висновки про природу, характерні ознаки та співвідношення статусу депутата із суміжними поняттями.

По-перше, статус парламентарія регламентується нормами публічного права, насамперед конституційного, а тому є публічно-правовим.

Натомість, від статусу, тобто правового становища, треба відрізнити фактичне становище парламентарія в суспільстві, яке передбачає відсутність правової регламентації окремих аспектів діяльності депутата. Так, наприклад, за свідченням парламентської практики, у більшості країн світу значну частину вільного від роботи в законодавчому органі часу депутати проводять у своєму виборчому окрузі. Окремі аспекти цієї діяльності членів парламенту, як правило, позбавлені детальної правової регламентації. Те ж можна сказати про роботу законодавців у парламентських фракціях. Тому, залежно від обставин, фактичне становище може співпадати з нормативним статусом депутата або виходити за його межі, але в будь-якому випадку є, по-перше, похідним від останнього, а, по-друге, – результатом діяльності особи, що реалізовує свій спеціальний нормативний статус члена законодавчого органу державної влади.

По-друге, за своєю сутністю статус депутата можна вважати політико-правовим. Він як член загальнонаціонального органу законодавчої влади впливає на формування і функціонування в країні відповідної політичної системи, взаємодіє з суб'єктами політичних відносин – партіями, громадськими організаціями, які переслідують політичні цілі, лобістськими групами тощо, тобто є політичним діячем. Найбільше цей зв'язок простежується при виборах до парламенту. Особи, що намагаються отримати депутатський мандат, є, як правило, членами політичної партії. Безпартійні кандидати, в переважній більшості також використовують підтримку політичних сил. Навіть за виключно мажоритарної виборчої системи важко отримати депутатський мандат за відсутності підтримки з боку організацій, що переслідують політичні цілі [2, с. 80-81].

По-третє, про статус як правову категорію стосовно члена парламенту доцільно вести мову в тому випадку, коли у наявності маємо всі його елементи, адже за своїм змістом статус є інтегративним, тобто таким, що охоплює певну сукупність компонентів, які його й утворюють. Відсутність причини у суб'єкта конституційних правовідносин хоча б однієї зі складових статусу позбавляє можливості застосовувати термін «депутат». Мова, в такому випадку, буде йти виключно про окремі елементи правового становища парламентарія.

По-четверте, статус члена парламенту має, до певної міри, об'єктивний (імперативний) характер. Його зміст не залежить від волі окремої особи і навіть більш широкого кола людей. Він встановлюється конституцією й законами, а тому може бути змінений лише шляхом внесення відповідних поправок до законодавства, що регламентує статус парламентарія.

І, нарешті, статус усіх парламентаріїв є рівним. Виняток становлять двопалатні законодавчі органи тих країн, де члени верхніх і нижніх палат отримують різні за характером мандати: перші – імперативний, другі – вільний (ФРН, Російська Федерація), а також депутати, що обіймають в парламенті певні адміністративні посади, через наявність у цієї категорії парламентаріїв додаткових повноважень, а інколи й гарантій.

Відповідно до місця і ролі парламентарія в суспільстві він наділяється широким колом державно-владних повноважень. Тому логічним є питання про співвідношення його правового становища зі статусом державних службовців.

Особа, що перебуває на посаді з виконавчо-розпорядчими функціями в органах державної влади, має статус державного службовця, який закріплено у відповідному законодавчому акті. Парламентарій у деяких випадках також виконує вищезазначені функції. Але статус депутата за своїм змістом дещо відмінний від правового становища державного службовця.

Депутат є повноважним представником народу в парламенті країни і виступає від його імені. Свій мандат він отримує безпосередньо від народу під час виборів. Натомість, державний службовець перебуває на державній службі, призначається на посаду державним органом влади або посадовою особою та здійснює свої повноваження від імені і в інтересах держави, несе відповідальність, у першу чергу, перед державою в особі органу, що його призначив, а не перед народом.

Проте існує й дещо спільне в правовому становищі депутата і державного службовця. І парламентарії, і державні службовці утримуються за рахунок коштів держбюджету, у деяких випадках виконують схожі адміністративно-розпорядчі функції тощо.

У країнах з двопалатним парламентом, постає проблема співвідношення статусу члена загальнонаціонального (федерального) парламенту та правового становища члена представницького органу суб'єкта федерації.

Основна відмінність правового становища члена федерального парламенту від члена представницького органу суб'єкта федерації полягає в наступному: статус члена федерального парламенту врегульовано конституцією федерації та іншими федеральними законодавчими актами, а статус члена парламенту суб'єкта федерації встановлюється відповідно конституцією та законами суб'єкта (республіки, штату, кантону, землі тощо), що входить до складу союзу. При цьому норми федерального законодавства мають пріоритет перед правовими нормами регіонального законодавства про статус депутата, а в разі виникнення розбіжностей між ними будуть застосовуватися відповідні норми загальнофедерального законодавства.

Інший аспект проблеми полягає в тому, що члену загальнонаціонального представницького органу на конституційному рівні заборонено бути одночасно членом обох палат парламенту. Відповідні норми містять основні закони Російської Федерації, Іспанії, Італійської Республіки тощо.

Очевидно, що спеціальний статус депутата передбачає для його носія певні вимоги й обмеження. Вони стосуються, насамперед, сфери політичних і економічних прав парламентарія. Зокрема, особі, що отримала депутатський мандат, забороняється посднувати посади депутата загальнонаціонального парламенту та члена органу місцевого самоврядування (ради, комуни, графства, округу тощо). Їх наявність слід вважати виправданою, оскільки вони створюють своєрідний захисний бар'єр на шляху зловживань своїм службовим становищем з боку народних обранців.

Список використаної літератури

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 2: Д-й / Ред. кол.: Ю.С.Шемчушенко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1999. – 368 с.
2. Радченко О. Загальна характеристика правового становища депутата парламенту / О. Радченко. // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 10. – С.80-81.

УДК 346.91-053.6

Могильна О. В., студентка групи ПР-143, Чернігівський національний технологічний університет

ЩОДО ПРИЧИН ПРАВОПОРУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Сучасний підліток живе у світі, складному за своїм змістом і тенденціями соціалізації. Це пов'язано, по-перше, з економічною і екологічною кризою, яка вразила наше суспільство, що викликає у дітей почуття безнадійності й роздратування (додамо – при відсутності почуття особистої відповідальності). По-друге, з темпом і ритмом техніко-технологічних перетворень, які ставлять до підлітків нові вимоги. По-третє, з насиченим характером інформації, що глибоко впливає на дитину, яка ще не виробила чіткої життєвої позиції (варто особливо зазначити у зв'язку з цим серйозний дефіцит позитивної інформації в засобах масової інформації, в кіно- і телефільмах). У підлітків бурхливо розвивається почуття протесту, часто неусвідомленого, відбувається втрата загально-соціальної зацікавленості, що призводить до егоїзму. Річ у тім, що підлітки більше, ніж інші вікові групи населення, страждають від нестабільного соціального, економічного і морального становища в країні, втративши сьогодні необхідну орієнтацію в цінностях та ідеалах, – старі зруйновані, нові лише створюються. Підлітки не лише не знають у що вірити, а й вважають, що більшість дорослих зазвичай говорить неправду, що «зараз кожен живе для себе, намагається якось викрутитися, обдурити іншого» [1].

Вивчення та профілактика злочинності серед учнів загальноосвітніх шкіл, а так само правове виховання не може успішно здійснюватися без дослідження мотивів злочинної поведінки, оскільки як зазначила В.А. Березіна, «мотив безпосередньо пов'язаний з особистістю та її особливостями, схильностями, потягами та інтересами. У мотивах виражається не якась окрема риса особистості, а в певному сенсі вся людина, всі характерні для нього властивості і особливості. Саме мотив цементує думку і волю, свідомість і дію і є тією основною пружиною, яка направляє вольовий процес, надаючи йому певний зміст» [2].

Головною причиною правопорушення, яке здійснене неповнолітнім є недоліки сімейного виховання. Оскільки зародки негативної поведінки людина отримує ще в дитинстві, від батьківської ласки, любові, а ймовірніше, від її надмірності, від суворого покарання, через психічне й фізичне перенавантаження батьків, брак часу просто поговорити з дитиною, вислухати її, зрозуміти, дати пораду.